

บทที่ 11

โปรตอน-นิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์ สเปกโตรสโคปี (^1H - Nuclear magnetic resonance spectroscopy)

11.1 บทนำ

อันตรกิริยาระหว่างรังสีแม่เหล็กไฟฟ้าและนิวเคลียสบางชนิดในสนามแม่เหล็ก จะเกิดสัญญาณซึ่งสามารถบอกสภาพแวดล้อมของนิวเคลียสเหล่านั้นในโมเลกุลได้ และยังสามารถบอกจำนวนนิวเคลียสที่สัมพันธ์กันในแต่ละตำแหน่ง ปรากฏการณ์นี้เป็นพื้นฐานของเทคนิคทางสเปกโตรสโคปีที่ชื่อว่า นิวเคลียร์ แมกเนติกเรโซแนนซ์

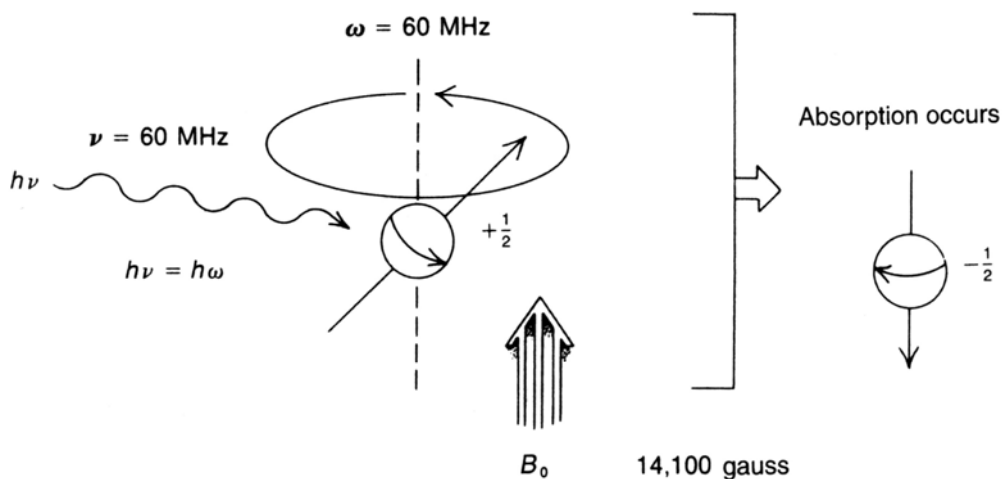
ในการทดลองนี้ เราจะกล่าวถึงเฉพาะนิวเคลียร์ แมกเนติกเรโซแนนซ์ของไฮโดรเจน นิวเคลียสหรือโปรตอน (^1H -NMR spectroscopy) อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันในปัจจุบันว่า นิวเคลียร์ แมกเนติกเรโซแนนซ์ของนิวเคลียสชนิดอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คาร์บอน-13 (^{13}C -) ใช้กันมากในการพิสูจน์โครงสร้างของสารโดยให้ข้อมูลที่ใหม่และหลากหลายซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์โครงสร้างของสาร

11.2 ปรากฏการณ์ของนิวเคลียร์ แมกเนติกเรโซแนนซ์

ปกตินิวเคลียสมีประจุ ประจุในนิวเคลียสบางชนิดหมุนรอบตัวเองได้(สปินได้) สปินของนิวเคลียสทำให้เกิดขั้วแม่เหล็ก(magnetic dipole)ไปตามแกนของนิวเคลียส โปรตอน(นิวเคลียสของไฮโดรเจนอะตอม)ที่หมุนหรือสปินจึงประพฤติตัวเหมือนเป็นแท่งแม่เหล็กเล็กๆ มี magnetic moment (μ) เมื่อโปรตอนอยู่ในสนามแม่เหล็กภายนอก B_0 สนามแม่เหล็ก B_0 มีอิทธิพลต่อการวางตัวของโปรตอน ทำให้โปรตอนมีการวางตัวได้สองแบบ แบบแรกคือสปินในทิศเดียวกับสนามแม่เหล็ก B_0 แบบที่สองคือ สปินในทิศตรงข้ามหรือต้านกับสนามแม่เหล็ก B_0 การวางตัวสองแบบนี้ใช้พลังงานแตกต่างกัน การวางตัวในทิศต้านกับสนามแม่เหล็ก B_0 ใช้พลังงานสูงกว่า

ปรากฏการณ์ของนิวเคลียร์ แมกเนติกเรโซแนนซ์เกิดเมื่อโปรตอนซึ่งสปินในทิศเดียวกับสนามแม่เหล็ก B_0 ถูกเหนี่ยวนำให้ดูดกลืนพลังงาน และเปลี่ยนทิศไปสปินในทิศต้านกับสนามแม่เหล็ก B_0 เพื่อให้เข้าใจการเปลี่ยนสภาวะสปินของโปรตอน เราจะเปรียบเทียบโปรตอนที่มีสปินเป็นลูกข่างที่หมุนรอบตัวเอง ลักษณะการหมุนเช่นนี้เรียกว่า precession

เมื่ออยู่ในสนามแม่เหล็ก B_0 โปรตอนจะสปินด้วยความถี่เชิงมุม (angular frequency) ω ความถี่ที่โปรตอนสปินเป็นสัดส่วนโดยตรงกับความเข้มสนามแม่เหล็ก ถ้าความเข้มสนามแม่เหล็กเพิ่มขึ้น ความถี่ของการหมุน (precession) ก็เพิ่มขึ้น ในสนามแม่เหล็กที่มีความเข้ม 1.41 tesla (14,100 gauss) ความถี่ของการหมุนมีค่าประมาณ 60 MHz

รูปที่ 11.1 ขบวนการนิวเคลียร์ แมกเนติกเรโซแนนซ์

ถ้าให้พลังงานที่มีความถี่ตรงกับย่านความถี่วิทยุ (radiofrequency) แก่โปรตอนที่กำลังสปินอยู่ และความถี่ของคลื่นวิทยุที่ป้อนเข้ามาตรงกับความถี่ที่โปรตอนกำลังสปิน โปรตอนที่กำลังสปินในทิศทางเดียวกับสนามแม่เหล็ก B_0 (สถานะพื้นหรือพลังงานต่ำ) จะดูดกลืนพลังงาน และเปลี่ยนไปสปินในทิศทางต้านกับทิศของสนามแม่เหล็ก B_0 (สถานะเร้าหรือพลังงานสูง) การเปลี่ยนสถานะสปินเช่นนี้เรียกว่า การเกิดเรโซแนนซ์ (resonance) (รูปที่ 11.1) เราอาจกล่าวได้ว่า โปรตอนมีเรโซแนนซ์กับคลื่นความถี่วิทยุที่เข้ามา ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า นิวเคลียร์ แมกเนติกเรโซแนนซ์ (NMR)

11.3 ทฤษฎีของการเกิดนิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์

นิวเคลียสที่เกิดปรากฏการณ์ของ NMR จะต้องมีความถี่สปินควอนตัม (I) > 0 ค่าของ I ขึ้นกับเลขอะตอม (atomic number) และเลขมวล (mass number) อะตอมที่มีเลขอะตอมและเลขมวลเป็นเลขคู่ (I = 0) จะไม่เกิดปรากฏการณ์ NMR อะตอมเหล่านี้ได้แก่ $^{12}_6\text{C}$, $^{16}_8\text{O}$, $^{32}_{16}\text{S}$ เป็นต้น ส่วนอะตอมที่มีเลขอะตอมและ/หรือเลขมวลเป็นเลขคี่ (I > 0) สามารถเกิดปรากฏการณ์ของ NMR ได้ อะตอมเหล่านี้ได้แก่ ^1_1H , ^2_1H , $^{13}_6\text{C}$, $^{14}_7\text{N}$, $^{17}_8\text{O}$, $^{19}_9\text{F}$ และ $^{31}_{15}\text{P}$

เมื่ออยู่ในสนามแม่เหล็กภายนอก B_0 จำนวนสภาวะสปิน (ทิศที่นิวเคลียสหมุน) สามารถหาได้จากสูตร

$$\text{จำนวนสภาวะสปิน} = 2I + 1$$

โดย I = Spin quantum number

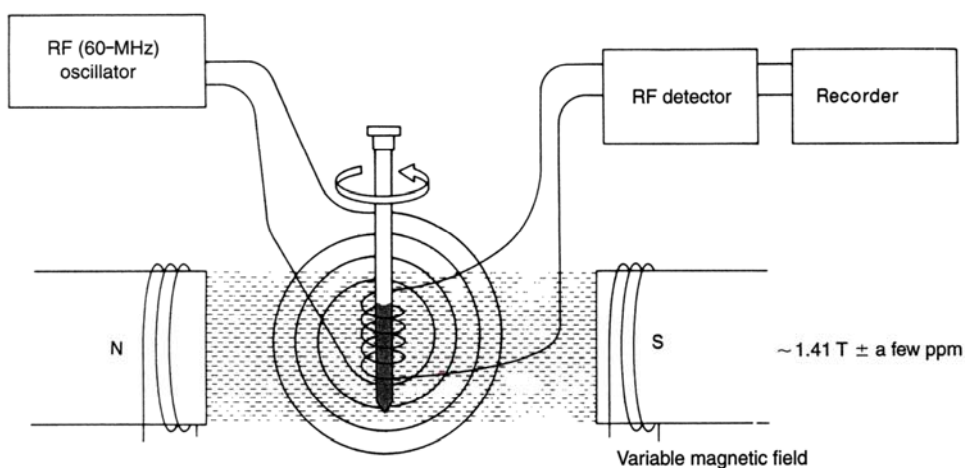
ดังนั้น ในกรณีของ ^1_1H , $^{13}_6\text{C}$ และ $^{19}_9\text{F}$ ซึ่งมี $I = \frac{1}{2}$ จำนวนสภาวะสปินที่เป็นไปได้

เท่ากับ 2 ($2 \times \frac{1}{2} + 1 = 2$) นั่นคือ การวางตัวในทิศเดียวกับสนามแม่เหล็กภายนอก (สภาวะพื้น) และอีกแบบคือการวางตัวในทิศต้านกับสนามแม่เหล็กภายนอก (สภาวะเร้า) ความแตกต่างของพลังงานระหว่าง 2 สภาวะหาได้จากสมการ (1)

$$\Delta E = \gamma \left(\frac{h}{2\pi} \right) B_0 = h\nu \quad (1)$$

ความถี่ของพลังงานที่ถูกดูดกลืนเพื่อเปลี่ยนจากสภาวะพื้นไปสู่สภาวะเร้าคือ

$$\nu = \left(\frac{\gamma}{2\pi} \right) B_0 \quad (2)$$

รูปที่ 11.2 NMR สเปกโตรมิเตอร์

11.4 NMR สเปกโตรมิเตอร์

NMR สเปกโตรมิเตอร์ (รูปที่ 11.2) ประกอบด้วยแท่งแม่เหล็กซึ่งจะให้ความเข้มสนามแม่เหล็กที่สม่ำเสมอ เครื่องส่งความถี่วิทยุ และเครื่องตรวจวัดความถี่วิทยุ ความเข้มสนามแม่เหล็กเป็นสัดส่วนกับความถี่ที่เกิดเรโซแนนซ์ ตัวอย่างเช่น ในสนามแม่เหล็ก 1.40 Tesla จะตรงกับความถี่ 60 MHz ซึ่งเป็นความถี่ที่โปรตอนเกิดเรโซแนนซ์ [คำนวณได้โดยใช้สมการ(2)] ปัจจุบันมีเครื่อง NMR สเปกโตรมิเตอร์ที่เดินเครื่องด้วยความถี่สูงกว่านี้ เช่น 100, 200, 300 และ 400 MHz เป็นต้น

การบันทึก NMR สเปกตรัมมักเตรียมสารตัวอย่างในรูปสารละลายหรือของเหลวเพื่อให้ได้สัญญาณที่คมชัด สารตัวอย่างของแข็งให้สัญญาณที่เป็นแถบกว้าง ไม่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ สำหรับสารตัวอย่างที่เป็นของเหลวบริสุทธิ์ สามารถใช้ได้ถ้าเป็นของเหลวที่มีความหนืดต่ำ แต่ถ้าเป็นของเหลวที่มีความหนืดสูง จะให้สัญญาณที่เป็นแถบกว้างเช่นกัน จึงควรเตรียมเป็นสารละลายจะดีกว่า

11.5 ข้อมูลที่ได้จาก ^1H -NMR สเปกตรัม

ข้อมูล 4 ประเภทที่ได้จาก ^1H -NMR สเปกตรัม คือ

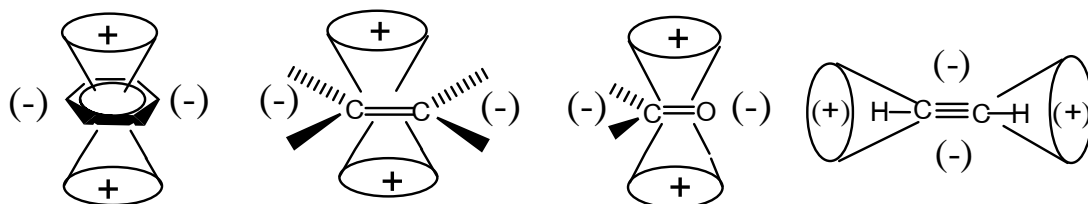
- 1. Chemical shift (δ , ppm)** บอกตำแหน่งสัญญาณของโปรตอนที่วัดห่างจากตำแหน่งสัญญาณของ TMS(tetramethylsilane) TMS เป็นสารอ้างอิงที่กำหนดให้มีค่า $\delta = 0$ ช่วง chemical shifts ของโปรตอนในสารประกอบอินทรีย์ทั่วไปมีค่าระหว่าง δ 0-10 การที่โปรตอนเกิดเรโซแนนซ์ที่ตำแหน่งต่างกันเนื่องจากโปรตอนอยู่ในสภาวะแวดล้อมทางเคมีที่แตกต่างกัน (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 11.5.1)
- 2. Integration** สัญญาณซึ่งประกอบด้วยพีค (1พีค 2พีค 3 พีค.....) NMR สเปกโตรมิเตอร์มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถอินทิเกรต(Integrate)พื้นที่ใต้พีคเหล่านี้ออกมาเป็นเส้นที่มีความสูงที่สามารถวัดได้เท่ากับที่แต่ละสัญญาณ สัญญาณที่มีความเข้มสูง(มีจำนวนโปรตอนมาก)จะมีเส้นอินทิเกรตที่มีความสูงมากกว่า ดังนั้น เราจึงสามารถวัดความสูงของเส้นอินทิเกรตของแต่ละสัญญาณและนำมาเทียบเป็นอัตราส่วน ถ้าทราบจำนวนโปรตอนทั้งหมด(จากสูตรโมเลกุล)ก็สามารถหาจำนวนโปรตอนของแต่ละสัญญาณได้(ดูรายละเอียดในหัวข้อ11.5.2)
- 3. Spin-spin splitting** เป็นการแยกของสัญญาณออกเป็นหลายพีคเนื่องจากอันตรกิริยาระหว่างสปินของโปรตอนที่อยู่ข้างเคียงกัน อันตรกิริยานี้เรียกว่าcoupling ซึ่งวัดเป็นค่าของcoupling

4. Coupling constant ช่วงห่างระหว่างพีคของแต่ละสัญญาณ(วัดเป็น Hz) สามารถอ่านค่าได้จากสเปกตรัมโดยตรง ค่าตัวเลขนี้เรียกว่าcoupling constant โปรตอนสองกลุ่มที่ couple กัน จะมีช่วงห่างระหว่างพีคหรือ coupling constants เท่ากัน (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 11.5.4)

11.5.1 Chemical shifts

โปรตอนในโมเลกุลอินทรีย์มีหลายประเภท เช่น โปรตอนในอัลเคน อัลคีน อัลไคน์ โปรตอนในวงเบนซีน เป็นต้น โปรตอนเหล่านี้อยู่ในสภาวะแวดล้อมทางเคมีที่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาอิเล็กตรอนที่อยู่รอบๆ โปรตอนเหล่านี้ เนื่องจากอิทธิพลของสนามแม่เหล็กภายนอก ทำให้อิเล็กตรอนเหล่านี้ circulate และเกิดสนามแม่เหล็กเล็กๆ ซึ่งต้านกับแม่เหล็กภายนอก ทำให้ความเข้มข้นสนามแม่เหล็กที่โปรตอนได้รับน้อยลงกว่าความเข้มข้นสนามแม่เหล็กภายนอกที่ป้อนเข้ามา เนื่องจากสนามแม่เหล็กที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดขึ้นมีทิศต้านกับสนามแม่เหล็กภายนอก ทำให้โปรตอนถูกบดบัง และเนื่องจากความหนาแน่นของอิเล็กตรอนรอบๆโปรตอนแต่ละประเภท ไม่เท่ากันปริมาณของการบดบังจึงไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่นถ้าโปรตอนอยู่ใกล้กับหมู่ที่ดึงอิเล็กตรอน ความหนาแน่นของอิเล็กตรอนรอบๆโปรตอนย่อมลดลง ส่งผลให้การบดบังโปรตอนจากสนามแม่เหล็กภายนอกลดลง โปรตอนที่ถูกบดบังน้อยจะเกิดสัญญาณที่มีความถี่ต่ำลง(ความเข้มข้นแม่เหล็กลดลง) ส่วนโปรตอนที่ถูกบดบังมากจะเกิดสัญญาณที่มีความถี่สูงขึ้น(ความเข้มข้นแม่เหล็กสูงขึ้น) เนื่องจากมันต้องการพลังงานสูงขึ้นเพื่อเอาชนะการบดบังนี้

โปรตอนในระบบพันธะคู่ พันธะสามและวงอะโรเมติกซึ่งมี π อิเล็กตรอน เมื่ออยู่ในสนามแม่เหล็ก การโคจร(circulation)ของอิเล็กตรอนทำให้เกิดสนามแม่เหล็กใหม่ที่ครอบคลุมบริเวณกว้าง สนามแม่เหล็กที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดขึ้นนี้ มีบางบริเวณที่มีทิศต้านกับสนามแม่เหล็กภายนอกและมีบางบริเวณที่มีทิศเดียว(เสริม)กับสนามแม่เหล็กภายนอก ส่งผลให้โปรตอนในโมเลกุลอาจถูกบดบัง (shielded) หรือไม่ถูกบดบัง (deshielded) ขึ้นกับว่าโปรตอนเหล่านั้นอยู่ในบริเวณใดของสนามเหนี่ยวนำนี้ ผลดังกล่าวนี้เรียกว่า **magnetic anisotropic effect** รูปที่ 11.9 แสดงอาณาบริเวณที่โปรตอนจะได้รับอิทธิพลของสนามแม่เหล็กต้านหรือถูกบดบัง (บริเวณที่มีเครื่องหมาย -) และอาณาบริเวณที่โปรตอนได้รับอิทธิพลของสนามแม่เหล็กเสริม (บริเวณที่มีเครื่องหมาย +) นี่เป็นเหตุผลที่ทำให้โปรตอนของวงเบนซีน ของหมู่ไวนิล และ

รูปที่ 11.9 Magnetic anisotropic effect ที่มีต่อโปรตอนในโมเลกุลที่มีพันธะคู่และพันธะสาม

ของหมู่แอลดีไฮด์เกิดสัญญาณที่ความเข้มสนามแม่เหล็กต่ำ (δ สูง) และโปรตอนของอะเซทิลีนเกิดสัญญาณที่ความเข้มสนามแม่เหล็กสูงกว่าโปรตอนของหมู่ไวนิล (δ ต่ำ)

เนื่องจากบริเวณที่เกิดสัญญาณ NMR ของโปรตอนประเภทต่างๆอยู่ในช่วงไม่เกิน 10-12 ส่วนในล้านส่วน(ppm) ของสนามแม่เหล็ก การกระจุกตัวของสัญญาณโปรตอนในช่วงแคบๆ เช่นนี้ มีวิธีง่าย ๆ ที่จะระบุตำแหน่งของโปรตอนทั้งหมดอย่างถูกต้อง ก็คือการบอกตำแหน่งเทียบกับตำแหน่งของสารอ้างอิง สารอ้างอิงที่เป็นที่ยอมรับคือ Tetramethylsilane (TMS), $[(CH_3)_4Si]$ เหตุผลที่เลือกสารนี้ เนื่องจากโปรตอนทั้ง 12 ตัวของ TMS ให้สัญญาณเพียงอันเดียวและเกิดที่ความเข้มสนามแม่เหล็กสูงกว่าโปรตอนอื่นๆในสารประกอบอินทรีย์ ทั้งยังละลายได้ดีกับสารประกอบอินทรีย์ส่วนใหญ่และมีจุดเดือดต่ำ สามารถกำจัดออกจากสารตัวอย่างง่ายโดยเพียงเปิดทิ้งไว้

Chemical shift ของโปรตอนจึงวัดโดยเทียบกับสัญญาณของ TMS(หน่วยเป็น Hz) ใน NMR สเปกตรัมที่มีความถี่ต่างกัน ค่า Chemical shifts ที่มีหน่วย(Hz)จะมีค่าแตกต่างกัน เช่น กลุ่มโปรตอนที่มี chemical shift ใน 60 MHz-สเปกตรัมเท่ากับ 110 Hz แต่โปรตอนกลุ่มเดียวกันนี้จะมี chemical shift ใน 100MHz-สเปกตรัมเท่ากับ183 Hz เพื่อให้ค่าของ chemical shifts ไม่มีหน่วยและไม่ขึ้นกับความถี่ของNMRสเปกโตรมิเตอร์ จึงใช้ค่า δ แทน ค่าของ δ สามารถคำนวณได้จากสมการต่อไปนี้

$$\delta = \frac{\text{ระยะห่างจาก TMS วัดเป็น Hz}}{\text{ความถี่ของ NMR สเปกโตรมิเตอร์(MHz)}}$$

ตัวอย่างเช่น พีคที่วัดห่างจากTMS 275 Hz ในเครื่องNMR 60 MHz ค่าของ chemical shift คือ

$$\delta = \frac{275 \text{ Hz}}{60 \times 10^6 \text{ Hz}} = 4.58 \text{ ppm (part per million)}$$

จากวิธีที่ใช้คำนวณค่า δ จะเห็นว่า ค่าของ chemical shifts (δ) ไม่มีหน่วย ดังนั้นไม่ว่าจะวัดโดยเครื่อง NMR 60 MHz , 100 MHz หรือ 200 MHz Chemical shifts ก็มีค่าเท่ากัน โดยการกำหนดให้ $\delta_{\text{TMS}} = 0$ ค่า δ ของโปรตอนส่วนใหญ่จะมีค่า >0 และเกิดสัญญาณอยู่ทางด้านซ้ายของสัญญาณ TMS

ใน NMR สเปกตรัม พีคอ้างอิง(TMS)จะอยู่ทางขวาสุด ($\delta = 0$) ค่าของ δ จะเพิ่มขึ้นจากขวาไปซ้าย มีอีกระบบหนึ่งที่ใช้บอกตำแหน่งของ chemical shifts คือ τ (tau) ซึ่งสัมพันธ์กับระบบ δ โดยสมการง่าย ๆ ดังนี้

$$\tau = 10 - \delta$$

ค่าของ τ จะเพิ่มขึ้นจากซ้ายไปขวา อย่างไรก็ตาม ระบบ δ จะเป็นที่นิยมมากกว่าและค่าของ chemical shifts ในตารางทั่วไปมักบอกเป็นค่า δ คำว่า “upfield” หรือ “higher field” ใน NMR สเปกตรัมหมายถึงส่วนที่อยู่ทางด้านขวาของสเปกตรัมซึ่งมีความเข้มสนามแม่เหล็กสูงกว่าและ “down field” หรือ “lower field” หมายถึงส่วนที่อยู่ทางด้านซ้ายของสเปกตรัมซึ่งมีความเข้มสนามแม่เหล็กต่ำกว่า

ค่าของ chemical shifts มีความสำคัญมากต่อการพิสูจน์โปรตอนประเภทต่างๆ ตารางที่ 11.1 แสดงค่า chemical shifts ของโปรตอนที่พบในสารประกอบอินทรีย์ทั่วไป

ตารางที่ 11.1 Chemical shifts สำหรับโปรตอนประเภทต่าง ๆ

สารประกอบ	ประเภทของโปรตอน	δ (ppm)
Primary aliphatic	R – CH ₃	0.8 – 1.0
Secondary aliphatic	R – CH ₂ –R	1.2 – 1.5
Tertiary aliphatic	R ₃ C – H	1.4 – 1.7
Vinylic	C = C – H	4.6 – 5.9
Allylic	C = C – CH ₃	1.6 - 1.9
Aliphatic acetylenic	R – C $\equiv$ C – H	2.3 – 2.5
Aromatic acetylenic	Ar – C $\equiv$ C – H	2.8 – 3.1
Aromatic	Ar – H	6 – 8.5
Primary benzylic	Ar – CH ₃	2.2 – 2.5

สารประกอบ	ประเภทของโปรตอน	δ (ppm)
Secondary benzylic	Ar - CH ₂ -R	2.5 - 2.9
Tertiary benzylic	Ar - CH R ₂	2.8 - 3.2
Alcohols	HO - CH ₂ - CH	1.2 - 1.6
Phenol	Ar - OH	4 - 12
Aliphatic amines	R - NH ₂	0.6 - 2.5
Aliphatic amines	R' ₂ N - CH ₃	2.2 - 2.6
Aliphatic amines	R' ₂ N - CH ₂ CH ₃	2.5 - 2.8
Aliphatic amines	R' ₂ N - CH ₂ CH ₃	1.0 - 1.3
Aromatic amines	Ar - NH ₂	3 - 4.5
Aromatic amines	Ar - NH - CH ₃	2.8 - 3.1
Aromatic amines	Ar - NH - CH ₂ CH ₃	3.0 - 3.3
Aliphatic ethers	R'O - CH ₃	3.2 - 3.5
Aliphatic ethers	R' ₂ O - CH ₂ - R	3.4 - 3.8
Aliphatic ethers	R' ₂ O - CH ₂ CH ₂ CH ₃	0.9 - 1.0
Aromatic ethers	ArO - CH ₃	3.7 - 4.0
Aromatic ethers	ArO - CH ₂ - R	3.9 - 4.3
Aliphatic ketones	R' - (C = O) - CH ₃	2.1 - 2.4
Aliphatic ketones	R' - (C = O) - CH ₂ - R	2.3 - 2.7
Aliphatic ketones	R' - (C = O) - CH ₂ - CH ₂ - R	1.1 - 1.4
Aromatic ketones	Ar - (C = O) - CH ₃	2.4 - 2.6
Aromatic ketones	Ar - (C = O) - CH ₂ - R	2.5 - 2.8
Aliphatic aldehydes	R' - (C = O) - H	9.4 - 9.9
Aliphatic aldehydes	H - (C = O) - CH ₂ - R	2.1 - 2.4
Aliphatic aldehydes	H - (C = O) - CH ₂ CH ₂ - R	1.1 - 1.4
Aromatic aldehydes	Ar - (C = O) - H	9.7 - 10.3
Aliphatic esters	R'O - (C = O) - CH ₃	1.9 - 2.2
Aliphatic esters	R'O - (C = O) - CH ₂ CH ₃	2.1 - 2.4
Aliphatic esters	R'O - (C = O) - CH ₂ CH ₂ - R	1.2 - 1.4
Aliphatic esters	R' - (C = O) - O - CH ₃	3.6 - 4.0
Aliphatic esters	R' - (C = O) - O - CH ₂ CH ₃	3.7 - 4.1
Aliphatic esters	R'O - (C = O) - H	8.0 - 8.2
Aromatic esters	ArO - (C = O) - CH ₃	2.0 - 2.5

สารประกอบ	ประเภทของโปรตอน	δ (ppm)
Aromatic esters	Ar - (C = O) - O - CH ₃	4.0 - 4.2
Aromatic esters	Ar - (C = O) - O - CH ₂ CH ₃	4.2 - 4.5
Aliphatic carboxylic acids	R - (C = O) - O - H	10.4 - 12
Aliphatic carboxylic acids	R - CH ₂ - (C = O) - O - H	2.2 - 2.4
Aliphatic carboxylic acids	R - CH ₂ CH ₂ - (C = O) - O - H	1.0 - 1.4
Aromatic carboxylic acids	Ar - (C = O) - O - H	10.4 - 12
Aliphatic amides	R - (C = O) - NH ₂	5.5 - 7.5
Aliphatic amides	R ₂ N - (C = O) - CH ₃	1.8 - 2.2
Aliphatic amides	R' - (C = O) - NH - CH ₃	2.8 - 3.0
Alkyl chlorides	R - CH ₂ - Cl	3.5 - 3.7
Alkyl chlorides	R - CH ₂ CH ₂ - Cl	1.6 - 1.8
Chloroform	CH Cl ₃	7.27
Alkyl bromides	R - CH ₂ - Br	3.2 - 3.4
Alkyl bromides	R - CH ₂ CH ₂ - Br	1.6 - 1.8
Alkyl bromides	R - CH ₂ CH ₂ CH ₂ - Br	1.2 - 1.3
Alkyl iodides	R - CH ₂ - I	3.0 - 3.3
Alkyl iodides	R - CH ₂ CH ₂ - I	1.7 - 1.9
Alkyl iodides	R - CH ₂ - F	4.2 - 4.5
Alkyl bromides	R - CH ₂ CH ₂ - F	1.4 - 1.6
Enols	C = C - OH	15 - 17
Aliphatic thiols	R - SH	1.0 - 2.0
Aromatic thiols	Ar - SH	3.0 - 4.0
Nitriles	R - CH ₂ - CN	2.0 - 2.3
Nitro compounds	R - CH ₂ - NO ₂	4.2 - 4.6

11.5.2 Integrals

ใน $^1\text{H-NMR}$ สเปกโตรมิเตอร์มี electronic integrator สำหรับคำนวณพื้นที่สัมพัทธ์ของพีคทั้งหมดใน NMR สเปกตรัม และแสดงเป็นเส้นอินทิเกรต(integration line) ความสูงของเส้นอินทิเกรตสัมพันธ์กับจำนวนโปรตอนที่ทำให้สัญญาณ โดยเพียงแต่วัดความสูงของเส้นอินทิเกรตของแต่ละสัญญาณก็สามารถทราบจำนวนของไฮโดรเจนที่ให้สัญญาณนั้น ข้อมูลนี้จึงมีประโยชน์มากต่อการหาสูตรโครงสร้างของสาร

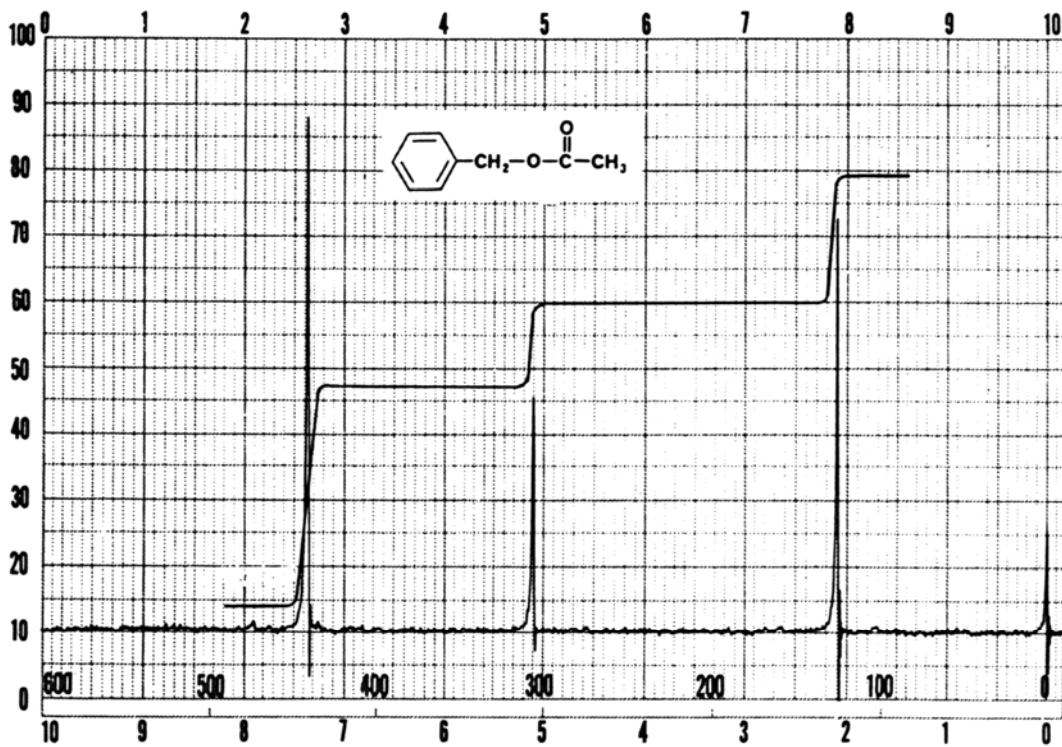
ตัวอย่างสเปกตรัมของ benzyl acetate (รูปที่ 11.3) ซึ่งมี 3 สัญญาณเรียงจากซ้ายไปขวา เนื่องจากกระดาษบันทึกสเปกตรัมมีลักษณะเป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็กๆ ความสูงของเส้นอินทิเกรตเมื่อวัดเป็นจำนวนช่องเล็กๆ ในแนวตั้งจะได้ 6.6, 2.7 และ 3.9 ช่องตามลำดับจากซ้ายไปขวา ความสูงเหล่านี้จะเป็นสัดส่วนกับจำนวนไฮโดรเจนที่ทำให้กำเนิดสัญญาณ เราสามารถหาจำนวนไฮโดรเจนของแต่ละสัญญาณ โดยนับจำนวนช่องในแนวตั้งที่อยู่ภายในความสูงของเส้นอินทิเกรตทั้งหมดรวมกันแล้วหารด้วยจำนวนไฮโดรเจนทั้งหมด (benzyl acetate มีจำนวนไฮโดรเจนทั้งหมดในโมเลกุล 10 ตัว)

$$\begin{aligned} \frac{6.6 \text{ ช่อง} + 2.7 \text{ ช่อง} + 3.9 \text{ ช่อง}}{10 \text{ ไฮโดรเจน}} &= \frac{13.2 \text{ ช่อง}}{10} \\ &= \sim 1.3 \text{ ช่องต่อหนึ่งไฮโดรเจน} \end{aligned}$$

เมื่อทราบจำนวนช่องต่อหนึ่งไฮโดรเจน เอาไปหารจำนวนช่องทั้งหมดในแนวตั้งที่อยู่ภายในเส้นอินทิเกรตก็จะทราบจำนวนไฮโดรเจนของแต่ละสัญญาณ

สัญญาณที่ 1	$\frac{6.6 \text{ ช่อง}}{1.3 \text{ ช่อง/ไฮโดรเจน}}$	= 5 ไฮโดรเจน
สัญญาณที่ 2	$\frac{2.7 \text{ ช่อง}}{1.3 \text{ ช่อง/ไฮโดรเจน}}$	= 2 ไฮโดรเจน
สัญญาณที่ 3	$\frac{3.9 \text{ ช่อง}}{1.3 \text{ ช่อง/ไฮโดรเจน}}$	= 5 ไฮโดรเจน

เนื่องจากความสูงของเส้นอินทิเกรทที่วัดได้มักมีความคลาดเคลื่อน ~5 ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้น จำนวนไฮโดรเจนที่คำนวณได้จึงอาจไม่เป็นเลขจำนวนเต็ม จึงจำเป็นต้องปรับตัวเลขที่มีจุดทศนิยมไปเป็นจำนวนเต็ม เพราะจำนวนไฮโดรเจนจะเป็นเศษส่วนไม่ได้

รูปที่ 11.3 $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัมของ Benzyl acetate (ใน CCl_4)

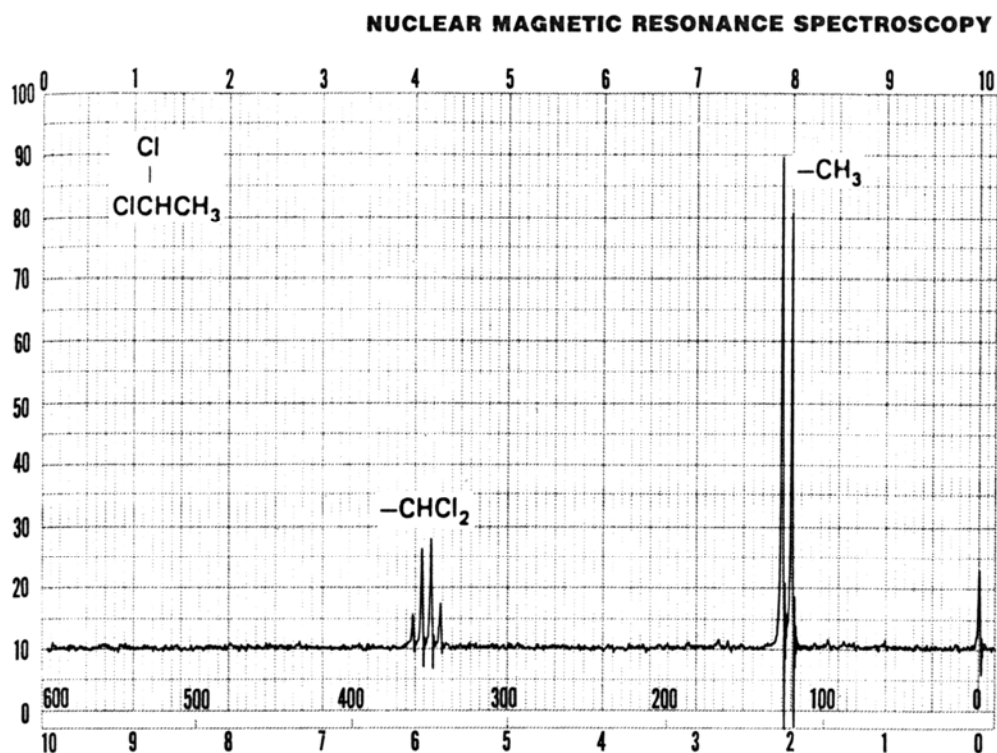
11.5.3 Spin-spin coupling

Coupling ระหว่างสปินของโปรตอนที่จับกับคาร์บอนที่อยู่ข้างเคียง ทำให้สัญญาณแยกออกเป็นหลายๆ พีค จำนวนพีคของสัญญาณก็เป็นข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่การหาสูตรโครงสร้างของสารได้

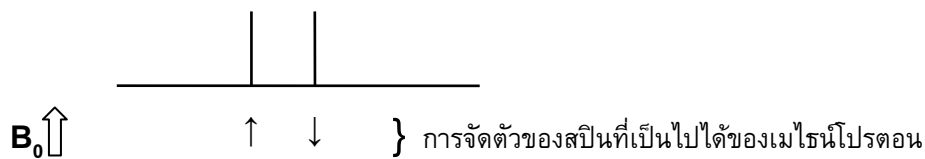
เนื่องจากโปรตอนไม่เพียงแต่ได้รับอิทธิพลสนามแม่เหล็กภายนอก แต่ยังได้รับอิทธิพลจากสนามแม่เหล็กเล็กๆ ที่เกิดจากโปรตอนทั้งหมดที่จับกับคาร์บอนที่อยู่ข้างเคียง

ให้เราพิจารณา NMR สเปกตรัมของสารประกอบ 1, 1-dichloroethane ในรูปที่ 11.4 โปรตอนสามตัว(หมู่ CH_3)บน C-2 ได้รับอิทธิพลจากสปินของโปรตอนหนึ่งตัว(หมู่ CH)บน C-1 ซึ่งสามารถวางตัวได้ 2 แบบ คือ ในทิศเดียวกับสนามแม่เหล็กภายนอกและต้านกับทิศของสนาม

แม่เหล็กภายนอก ถ้าสปินของโปรตอนของ C-1 วางตัวตามทิศของสนามแม่เหล็กภายนอก โปรตอนที่อยู่ข้างเคียง(บน C-2) จะรู้สึกหรือได้รับความเข้มสนามแม่เหล็กเพิ่มมากขึ้นเล็กน้อย (ถูกบดบังน้อยลง) มันจึงเกิดสัญญาณที่ความเข้มสนามแม่เหล็กต่ำลง และเมื่อโปรตอนวางตัวในทิศต้านกับทิศของสนามแม่เหล็กภายนอก โปรตอนบนC-2ก็จะได้รับความเข้มสนามแม่เหล็กลดลงเล็กน้อย(ถูกบดบังมากขึ้น) ผลก็คือ โปรตอนบน C-2 เกิดสัญญาณที่ความเข้มสนามแม่เหล็กสูงขึ้น ดังนั้น สัญญาณของโปรตอนบน C-2(หมู่ CH₃) จึงแยกออกเป็น 2 พีค (doublet) ที่มีความเข้มเท่ากัน (รูปที่ 11.5)

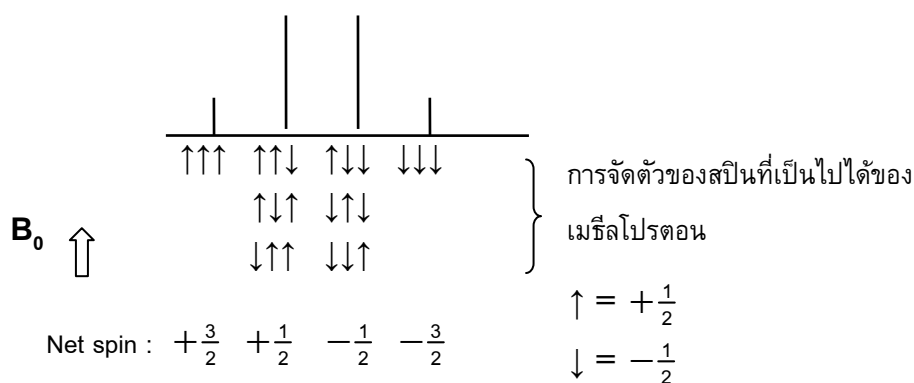
รูปที่ 11.4 ¹H-NMR สเปกตรัมของ Dichloroethane

Net spin : $+\frac{1}{2} \quad -\frac{1}{2}$

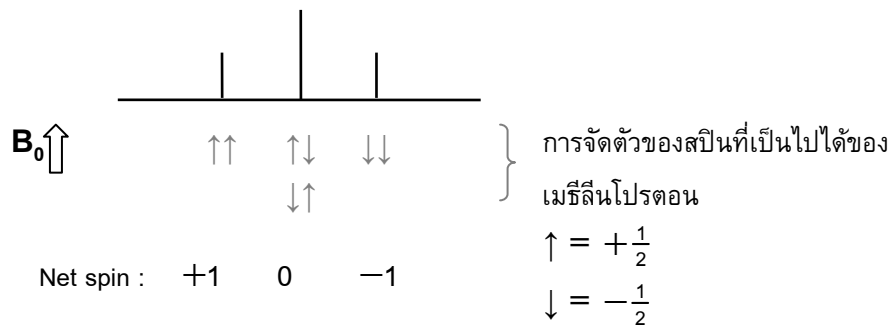
รูปที่ 11.5 รูปแบบสัญญาณของหมู่เมธิล (methyl group) ที่แยกออกเป็น doublet เนื่องจากหมู่เมไธเน่ (methine group) ที่อยู่ข้างเคียง

ในทำนองเดียวกัน โปรตอนบน C-1(หมู่ CH) ก็ได้รับอิทธิพลจากสปินของโปรตอนสามตัวบน C-2 (หมู่ CH₃) การจัดตัวของสปินของโปรตอนสามตัวเป็นไปได้อีก 8 รูปแบบ รูปแบบแรกคือโปรตอนทั้งสามตัวสปินในทิศเดียวกับสนามแม่เหล็กภายนอก รูปแบบที่สองคือโปรตอนทั้งสามตัวสปินต้านกับทิศของสนามแม่เหล็กภายนอกทั้งหมด มีอีก 3 รูปแบบที่มีสองโปรตอนสปินในทิศของสนามแม่เหล็ก ส่วนอีกหนึ่งโปรตอนสปินต้าน และอีก 3 รูปแบบที่มีหนึ่งโปรตอนสปินในทิศของสนามแม่เหล็กและอีกสองโปรตอนสปินต้าน ผลสุดท้ายทำให้สัญญาณของหมู่เมไธเน่ (CH) ถูกแยกออกเป็น 4 พีค (quartet) ที่มีอัตราส่วนความเข้มเป็น 1 : 3 : 3 : 1 (รูปที่ 11.6)

รูปที่ 11.6 รูปแบบสัญญาณของหมู่เมไธเน่ที่แยกออกเป็น quartet เนื่องจากหมู่เมธิลที่อยู่ข้างเคียง

สำหรับสัญญาณของโปรตอนที่มีหมู่เมธีลีนอยู่ข้างเคียง ดังเช่นในสเปคตรัมของ Ethyl iodide ($\text{CH}_3\text{CH}_2\text{I}$) หมู่เมธีล (CH_3) ได้รับอิทธิพลจากการจัดตัวของสปินของโปรตอนในหมู่เมธีลีน(CH_2) สัญญาณจะแยกออกเป็น 3 พีค (triplet) ดังนี้ :

รูปที่ 11.7 รูปแบบสัญญาณของหมู่เมธีล (methyl group) ที่แยกออกเป็น triplet เนื่องจากหมู่เมธีลีน (methylene group) ที่อยู่ข้างเคียงในNMRสเปคตรัมของ Ethyl iodide

ดังนั้น สัญญาณของโปรตอนใน Ethyl iodide จึงเป็นดังนี้ :

อย่างไรก็ตาม สัญญาณ NMR ที่ปรากฏจริงมักไม่สมมาตรดังที่ทำนายไว้ ตัวอย่างเช่น

ใน ^1H -NMR สเปคตรัมของ 1,1-dichloroethane doublet ของหมู่ CH_3 และ quartet ของหมู่ $-\text{CHCl}_2$ ก็ได้สมมาตรและมีอัตราส่วนเป็นไปตามที่ได้วิเคราะห์ไว้ โดยพีคที่อยู่ด้านนอก

กฎ $N + 1$ ใน spin-spin splitting

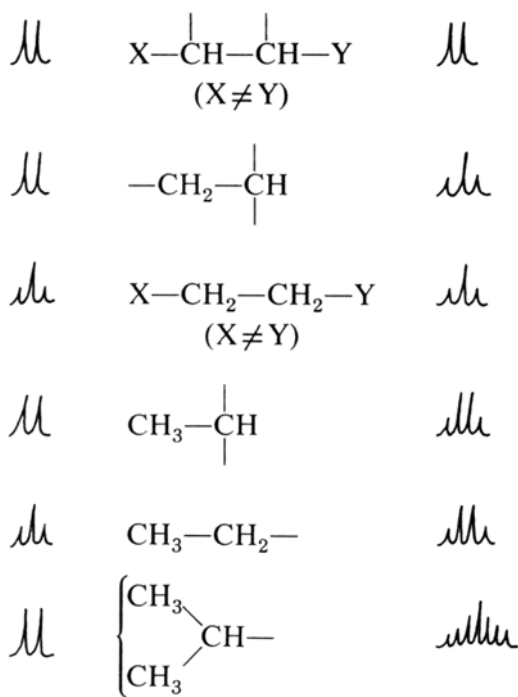
จากการวิเคราะห์กลุ่มพีคที่เกิดจากโปรตอนที่อยู่ข้างเคียง ทำให้มีการค้นพบว่า เมื่อโปรตอน 2 กลุ่มจับกับคาร์บอนอะตอมที่อยู่ข้างเคียงกันและมีchemical shifts แตกต่างกัน สัญญาณของโปรตอนแต่ละกลุ่มจะถูกแยกเป็นกลุ่มพีคที่มีจำนวนพีคเท่ากับ $N + 1$ โดย N เป็นจำนวนโปรตอนที่จับกับคาร์บอนที่อยู่ข้างเคียง ตารางที่ 11.2 แสดงรูปแบบของกลุ่มพีคที่ปรากฏเมื่อมีโปรตอนข้างเคียงที่เท่าเทียมกันอยู่ N ตัวซึ่งเป็นไปตามกฎ $N + 1$ และในตารางนี้ยังแสดงอัตราส่วนความเข้มของพีคด้วย ส่วนตารางที่ 11.3 แสดงรูปแบบของกลุ่มพีคที่แยกออกเมื่อมีโปรตอนอยู่ข้างเคียง

ตารางที่ 11.2 รูปแบบของกลุ่มพีคที่เกิดจากโปรตอนที่อยู่ข้างเคียง

*N	กลุ่มพีคที่ปรากฏ	อัตราส่วนความเข้มสัมพัทธ์
0	singlet	1
2	doublet	1 : 1
3	triplet	1 : 2 : 1
4	quartet	1 : 3 : 3 : 1
5	quintet	1 : 4 : 6 : 4 : 1
6	sextet	1 : 5 : 10 : 10 : 5 : 1
7	septet	1 : 6 : 15 : 20 : 15 : 6 : 1

*N = จำนวนโปรตอนที่จับกับคาร์บอนที่อยู่ข้างเคียง

ตารางที่ 11.3 รูปแบบของ spin-spin splitting ที่พบทั่วไปใน $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม

11.5.4 Coupling constants (J)

Coupling constant เป็นระยะระหว่างพีคภายในกลุ่มพีคของสัญญาณ วัดเป็น Hz และแทนด้วยสัญลักษณ์ J เป็นการวัดความแข็งแกร่งของอันตรกิริยาเชิงแม่เหล็กระหว่างโปรตอนที่อยู่ข้างเคียงหรือระหว่างอะตอมที่คอนจูเกต ถ้าอันตรกิริยานั้นแข็งแรง ค่าของ coupling constant ก็จะมีค่าสูงและระยะห่างระหว่างพีคก็กว้างขึ้นด้วย เนื่องจากแรงกระทำนี้ไม่ขึ้นกับความเข้มสนามแม่เหล็ก ค่าของ coupling constant จึงไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะวัดด้วย NMR สเปกโตรมิเตอร์ที่มีความถี่ใด

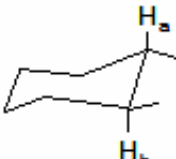
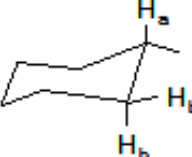
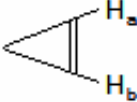
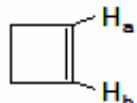
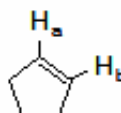
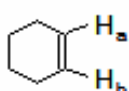
ค่า Coupling constants ของโปรตอนทั่วไปแสดงอยู่ในตารางที่ 11.4 ค่า coupling constants มีประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ไอโซเมอร์ของอัลคีนและสารประกอบอะโรเมติก ระบบวงที่มีขนาดต่างๆ รวมถึงสเตอริโอเคมีของระบบวงด้วย ในสเปกตรัมที่มีโปรตอนหลายประเภทที่มีความซับซ้อน Coupling constants ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ว่า โปรตอนกลุ่มใดอยู่ข้างเคียงกัน สัญญาณของโปรตอนที่อยู่บนคาร์บอนข้างเคียงจะถูกแยกออกเป็นกลุ่มพีคที่มีช่วงห่างระหว่างพีคเท่ากัน

Coupling constants อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบ การกำหนดเครื่องหมายบวกและลบได้จากการแจกแจงข้อมูลจากสเปกตรัมโดยใช้วิธีทางคณิตศาสตร์ ค่าตัวเลขของcoupling constants เท่านั้นที่หาอ่านได้จาก NMR สเปกตรัม

ตารางที่ 11.4 Coupling constants

โครงสร้างบางส่วน	Coupling constant, J_{ab} (Hz) →
	12–15
	6–8
	0–3.5
	11–18
	6–14
	4–10
	1–3
	7–10
	1–4

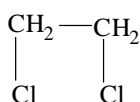
โครงสร้างบางส่วน	Coupling constant, J_{ab} (Hz) →
	0–2
	10–13
	e, e: 3–5 a, e: 3–5
	0–2
	2–4
	5–7
	8–11

11.6 โปรตอนที่จับกับออกซิเจนและไนโตรเจน

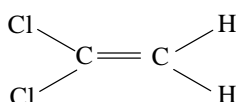
โปรตอนที่จับกับออกซิเจนและไนโตรเจนมักจะ ไม่เกิดการควบ (coupling) กับโปรตอน ที่จับกับคาร์บอนที่อยู่ข้างเคียง นอกจากนี้ปริมาณการเกิดพันธะไฮโดรเจนมีผลกระทบต่อความหนาแน่นของอิเล็กตรอนรอบๆ โปรตอน พิศของโปรตอนที่จับกับออกซิเจนและไนโตรเจนจึงมี chemical shifts ที่เปลี่ยนแปลงได้ในช่วงกว้าง พันธะไฮโดรเจน การแลกเปลี่ยนโปรตอนและยังมีปัจจัยอื่นที่มักทำให้พิศมีลักษณะกว้างต่างจาก singlet ทั่วไป ในบางครั้งอาจพบพิศของโปรตอน ที่จับกับไนโตรเจนเป็นพิศที่กว้างมากและแบนราบมีความสูงจากเส้นฐาน (baseline) เพียงเล็กน้อย

11.7 กรณีอื่น ๆ ของ spin-spin splitting

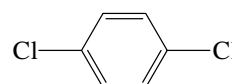
กลุ่มโปรตอนที่เท่าเทียมกันเชิงเคมี (chemically equivalent protons) กล่าวคือ อยู่ในสถานะแวดล้อมทางเคมีเหมือนกัน จะเกิดสัญญาณที่ chemical shifts เดียวกัน ส่วนกลุ่มโปรตอนที่เท่าเทียมกันเชิงแม่เหล็ก (magnetically equivalent protons) คือกลุ่มโปรตอนที่ไมเกิด spin-spin splitting กับโปรตอนอื่นและสัญญาณไม่แยกออกเป็นกลุ่มพีค ตัวอย่างเช่น

1,2-dichloroethane
ไม่มี splitting

1,1-dichloroethene
ไม่มี splitting

1,4-dichlorobenzene
ไม่มี splitting

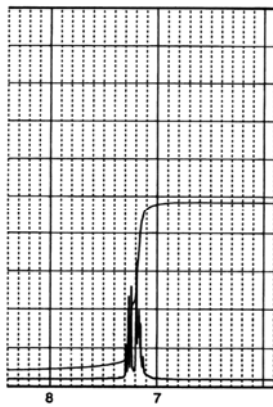
โปรตอนของหมู่ CH_2 ใน 1,2-dichloroethane, โปรตอนของหมู่ $-\text{CH}$ ใน 1,1-dichloroethene และโปรตอนของวงเบนซีนใน 1,4-dichlorobenzene ต่างก็ให้สัญญาณเดี่ยวและเป็น singlet

11.8 โปรตอนในสารประกอบอะโรเมติก

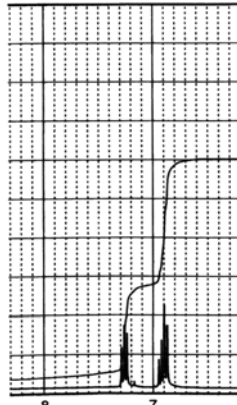
วงเบนซีนที่มีหมู่แทนที่หนึ่งหมู่ (Monosubstituted benzene)

1. ถ้าหมู่แทนที่เป็นหมู่ alkyl ซึ่งเป็นหมู่ให้อิเล็กตรอนที่อ่อน โปรตอนทั้ง 5 ตัวจะให้สัญญาณเป็น singlet ใน 60 MHz NMR สเปกตรัม แต่ใน 300 MHz NMR สเปกตรัม จะเกิดกลุ่มพีคแยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มพีคที่อยู่ upfield เป็นของ ออโท- และพารา-โปรตอน ส่วนกลุ่มพีคที่อยู่ down field เป็นของเมตา-โปรตอน ตัวอย่างเช่น สัญญาณของโปรตอนในวงอะโรเมติกของ Ethylbenzene (รูปที่ 11.8 ก)
2. ถ้าหมู่แทนที่เป็นหมู่ให้อิเล็กตรอนแรง เช่น หมู่ $-\text{OCH}_3$ และหมู่ $-\text{NH}_2$ จะไปเพิ่มความหนาแน่นของอิเล็กตรอนที่ตำแหน่งออโท- และพารา- ทำให้โปรตอน 2 ตำแหน่งนี้ถูกบดบังมากกว่า จึงเกิดสัญญาณที่ Upfield มากกว่าโปรตอนที่ตำแหน่งเมตา ตัวอย่างเช่น สัญญาณของโปรตอนในวงอะโรเมติกของ Anisole (รูปที่ 11.8 ข)
3. ถ้าหมู่แทนที่เป็นหมู่ดึงอิเล็กตรอนแรง เช่น หมู่ $-\text{CHO}$ และหมู่ $-\text{NO}_2$ ผลของการเกิดสนามแอนไอโซโทรปี (anisotropic field) ทำให้โปรตอนที่ตำแหน่งออโท-ถูกบดบังน้อย (deshielded) จึงเกิดสัญญาณที่ downfield มากกว่าโปรตอนที่ตำแหน่งเมตา- และพารา- ตัวอย่างเช่น สัญญาณของโปรตอนในวงอะโรเมติกของ Benzaldehyde (รูปที่ 11.8 ค)

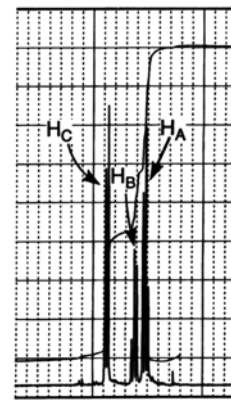
300 MHz

(ก)

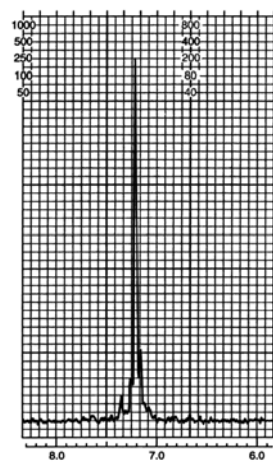

(ข)

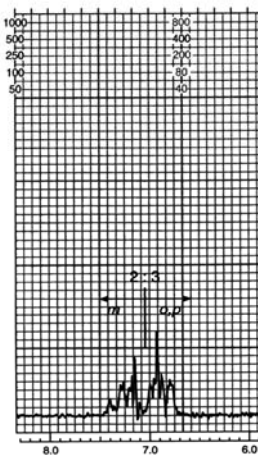

(ค)

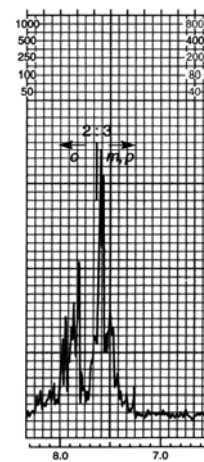
60 MHz

(ก)

(ข)

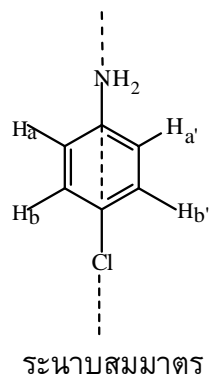

(ค)

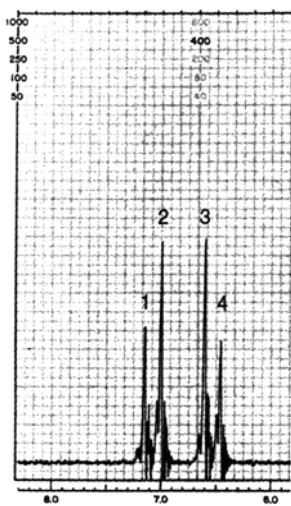
รูปที่ 11.8 $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม [300 MHz และ 60 MHz] ของ (ก) Ethylbenzene
(ข) Anisole และ (ค) Benzaldehyde (เฉพาะโปรตอนของวงอะโรมาติก)

วงเบนซีนที่มีหมู่แทนที่สองหมู่แบบพารา (Para-disubstituted benzene)

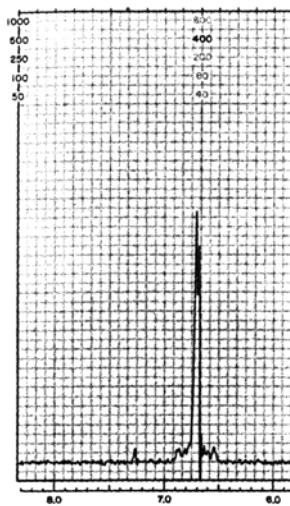
ถ้ามีหมู่แทนที่ที่แตกต่างกันมาก (หมายถึงหมู่แทนที่ที่ให้ inductive effect และ meso-meric effect แตกต่างกัน) สองหมู่มาจับกับวงเบนซีนที่ตำแหน่งพารา เช่น p-chloroaniline สัญญาณของโปรตอนของวงเบนซีนจะมีลักษณะคล้ายเป็น doublet 2 อันหรือคล้าย quartet (รูปที่ 11.9 ก)

ถ้าวิเคราะห์โครงสร้างของ p-chloroaniline จะเห็นว่าเป็นโมเลกุลที่มีความสมมาตร แม้ว่า H_a และ $H_{a'}$ จะเท่าเทียมกันเชิงเคมี (มี chemical shifts เหมือนกัน) แต่ H_a และ $H_{a'}$ ไม่เท่าเทียมกันเชิงแม่เหล็ก เพราะ H_a couple กับ H_b ไม่เท่ากับ $H_{a'}$ couple กับ H_b ($J_{HaHb} \neq J_{Ha'Hb}$) แสดงว่า H_a และ $H_{a'}$ ไม่เท่าเทียมกันเชิงแม่เหล็ก H_b และ $H_{b'}$ ก็ไม่เท่าเทียมกันเชิงแม่เหล็กเช่นกัน ดังนั้น H_a จึง couple กับ H_b และ couple กับ $H_{a'}$ ด้วย ในทำนองเดียวกัน H_b ก็ couple กับ H_a และยัง couple กับ $H_{b'}$ ด้วย สัญญาณที่เป็น doublet 2 อันนั้น ถ้าขยายให้ใหญ่ขึ้น จะเห็นเป็น triplet 4 อัน (รูปที่ 11.10)

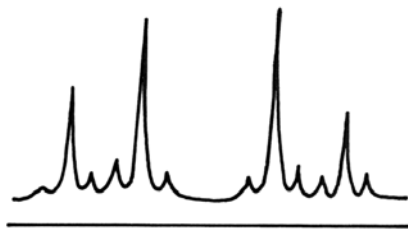
(ก)

(ข)

รูปที่ 11.9 $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม(60Mz) (เฉพาะโปรตอนของวงเบนซีน) ของ

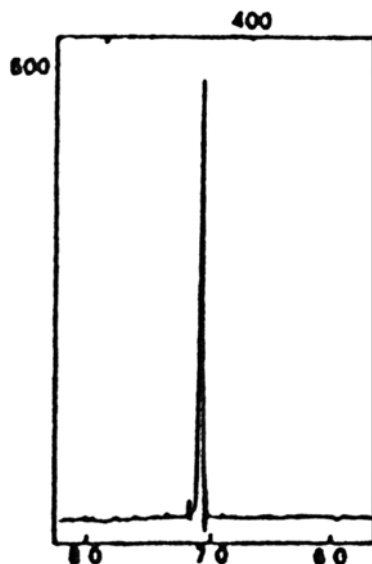
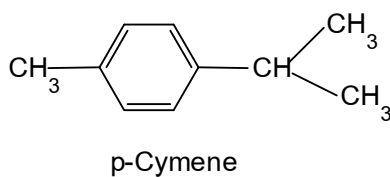
(ก) p-Chloroaniline และ (ข) p-Methoxyaniline

รูปที่ 11.10 ภาพขยายของ $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัมของ p-Chloroaniline (แสดงเฉพาะโปรตอนของวงเบนซีน)

แต่ถ้าหมู่แทนที่ 2 หมู่ที่ตำแหน่งพารามีความคล้ายคลึงกันมากขึ้น เช่น ในกรณีของ p-methoxyaniline โปรตอนทั้งหมดจะมีสภาวะแวดล้อมทางเคมีที่คล้ายคลึงกันมากขึ้น ทำให้ H_a และ H_a' มี chemical shifts ที่ใกล้เคียงกับของ H_b และ H_b' มาก สัญญาณของโปรตอนทั้ง 2 กลุ่มนี้จึงเข้ามาเกยกัน (รูปที่ 11.9 ข)

ถ้าเป็นกรณีของ p-Cymene ซึ่งมีหมู่แทนที่ที่มาจับที่ตำแหน่งพาราเป็นหมู่อัลกิลทั้งสองหมู่ สัญญาณจะกลายเป็น singlet (รูปที่ 11.11)

รูปที่ 11.13 $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม (60 MHz) ของ p-Cymene (เฉพาะโปรตอนของวงเบนซีน)

การทดลองที่ 11

โปรตอน-นิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์

ในกรณีที่มี NMR สเปกโตรมิเตอร์ นักศึกษาจะได้เรียนรู้การเตรียมสารตัวอย่าง การเลือกตัวทำละลาย การบรรจุสารในหลอด NMR และได้เรียนรู้วิธีการใช้ NMR สเปกโตรมิเตอร์เพื่อบันทึก NMR สเปกตรัม(จากการสาธิตของผู้ควบคุมปฏิบัติการหรือได้รับอนุญาตให้บันทึกสเปกตรัมเอง)

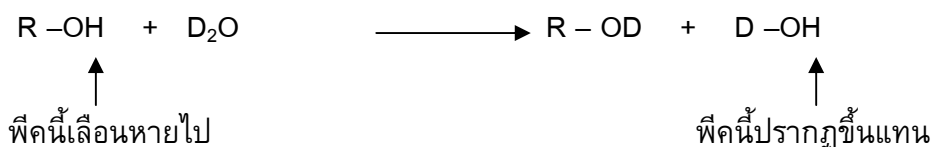
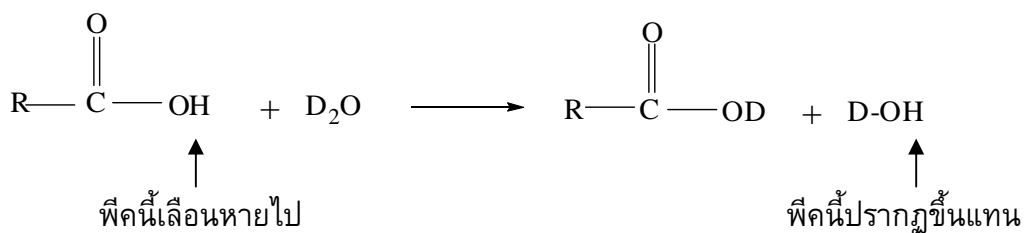
การเตรียมสารตัวอย่างเพื่อบันทึก NMR สเปกตรัม

สารตัวอย่างที่เตรียมสำหรับบันทึก NMR สเปกตรัมต้องอยู่ในรูปของเหลวและบรรจุในหลอดแก้วขนาด 17.5 ซม. X 5 มม. (7 นิ้ว X $\frac{3}{8}$ นิ้ว) ที่มีจุกพลาสติกที่ปิดได้อย่างแน่นหนา ระดับของสารตัวอย่างในหลอดแก้วควรสูง 3-4 ซม. หรือ 1.2-1.6 นิ้ว (รูปที่ 11.13) เพื่อให้มั่นใจว่ามีสารตัวอย่างอยู่เต็มระหว่างขั้วแม่เหล็กขณะที่ใส่หลอดเข้าไปในสเปกโตรมิเตอร์ นั่นคือ ปริมาณของเหลวที่ต้องการคือ 0.6-0.8 มล. สารตัวอย่างที่ไม่ข้นสามารถใช้ในรูปของเหลวบริสุทธิ์โดยปราศจากตัวทำละลาย อย่างไรก็ตาม อาจเป็นไปได้ที่จะได้ฟีดกว้างและไม่ได้สเปกตรัมที่ดีเท่ากับของเหลวที่เตรียมในรูปสารละลาย ของเหลวชั้นและของแข็งควรเตรียมเป็นสารละลาย โดยทั่วไปมักเตรียมสารตัวอย่างให้มีความเข้มข้นประมาณ 10-30% โดยน้ำหนักหรือโดยปริมาตร ดังนั้น ปริมาณสารตัวอย่างที่ต้องการคือของเหลว 0.2 มิลลิลิตรหรือของแข็ง 150 มิลลิกรัม สารตัวอย่างของแข็งควรชั่งน้ำหนักเพื่อให้ได้ความเข้มข้นที่เหมาะสม

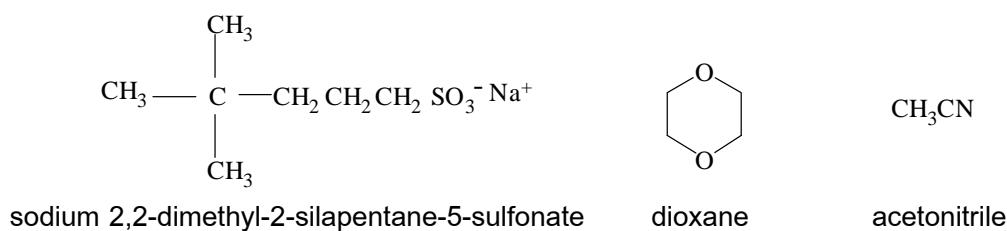
เป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะเลือกตัวทำละลายที่เหมาะสม คุณสมบัติของตัวทำละลายที่เหมาะสมมี 3 ข้อ คือ

1. ต้องละลายสารตัวอย่างได้ดีมาก
2. ในโครงสร้างของตัวทำละลายจะต้องไม่มีโปรตอนเลย
3. ตัวทำละลายต้องไม่ทำปฏิกิริยากับสารตัวอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องไม่มีการแลกเปลี่ยนโปรตอนระหว่างตัวทำละลายกับสารตัวอย่าง

คาร์บอนเตตระคลอไรด์ (CCl_4) มีคุณสมบัติที่เหมาะสม 2 ประการ แต่น่าเสียดายที่สารประกอบหลายชนิดไม่สามารถละลายใน CCl_4 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเลือกตัวทำละลายที่มีสภาพขั้วสูงขึ้น เช่น คลอโรฟอร์ม (CHCl_3) แต่ให้แทนไฮโดรเจนใน CHCl_3 ด้วยดิวเทอเรียมได้แก่ deuterated chloroform (CDCl_3) ซึ่งเป็นตัวทำละลายที่ใช้กันมาก ตัวทำละลายอื่นๆ ที่มี

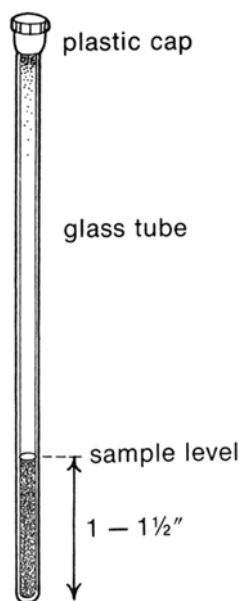

ในกรณีที่ใช้ D₂O เป็นตัวทำละลาย เราไม่อาจใช้ TMS เป็นสารอ้างอิงเพราะ TMS ไม่ละลายใน D₂O เราต้องใช้ sodium 2,2-dimethyl-2-silapentane-5-sulfonate (DSS), dioxane หรือ acetonitrile แทน

ตัวทำละลายหลายชนิดที่ใช้กับ NMR เป็นสารพิษและอาจเป็นสารก่อมะเร็ง เช่น CCl₄, deuterated chloroform และ deuterated benzene ใช้กันน้อย แต่ CCl₄ และ deuterated chloroform ใช้กันแพร่หลาย จึงควรระมัดระวังเพื่อมิให้เป็นอันตรายโดยเตรียมสารตัวอย่างในตู้ควันและตัวทำละลายควรเก็บไว้ในตู้ควันและมีฝาปิดแน่น

รูปที่ 11.13 หลอด NMR และระดับของสารตัวอย่างที่เหมาะสม

การบันทึก NMR สเปกตรัม

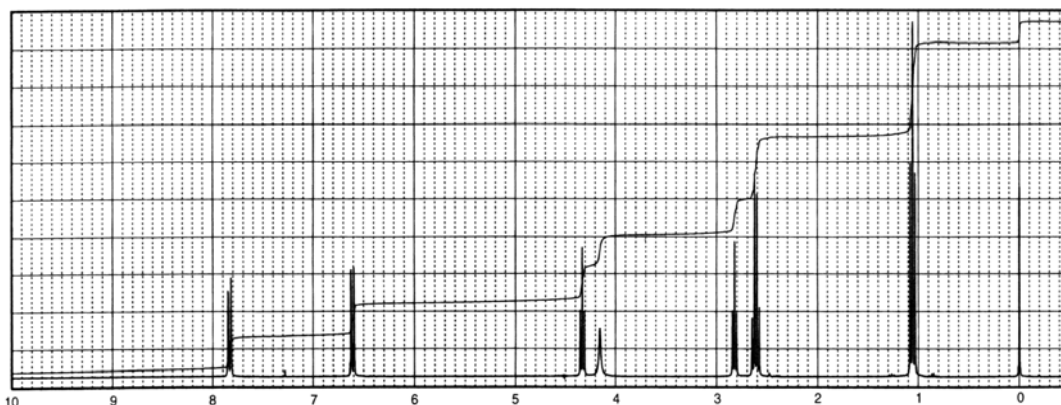
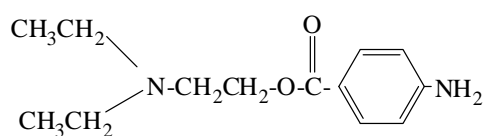
โดยทั่วไป ผู้ควบคุมปฏิบัติการมักจะเป็นผู้บันทึกสเปกตรัมของสารตัวอย่างแทนนักศึกษา แต่ถ้านักศึกษาได้รับอนุญาตให้บันทึกสเปกตรัมเอง สิ่งที่ต้องระวังคือ หลอด NMR แดงง่าย และ deuterated chloroform ก็มีราคาแพง จึงต้องมีการสาธิตการบรรจุสารตัวอย่างในหลอด NMR และการหยด TMS ลงในสารละลายที่อยู่ในหลอด NMR ให้หยดเพียงหนึ่งหยด ผู้ควบคุมปฏิบัติการจะต้องสาธิตการใช้เครื่อง NMR สเปกโตรมิเตอร์ก่อน เนื่องจาก NMR สเปกโตรมิเตอร์แต่ละเครื่องจะมีวิธีการดำเนินการที่แตกต่างกันบ้างขึ้นกับแต่ละโมเดล เราจึงไม่พยายามอธิบายวิธีการใช้ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาไม่ควรทำการบันทึกสเปกตรัมด้วยตัวเองโดยไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเสียก่อน

การได้ $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัมของสารที่ทราบสูตรโครงสร้างแล้ว ให้นักศึกษาวิเคราะห์ดูว่า NMR สเปกตรัมนั้นสอดคล้องกับสูตรโครงสร้างของสารหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้ควบคุมปฏิบัติการจะแจก NMR สเปกตรัมของสาร unknown เพื่อให้นักศึกษาฝึกแปลความหมายโดยอาศัยข้อมูลจาก NMR สเปกตรัมและสูตรโมเลกุลของสาร

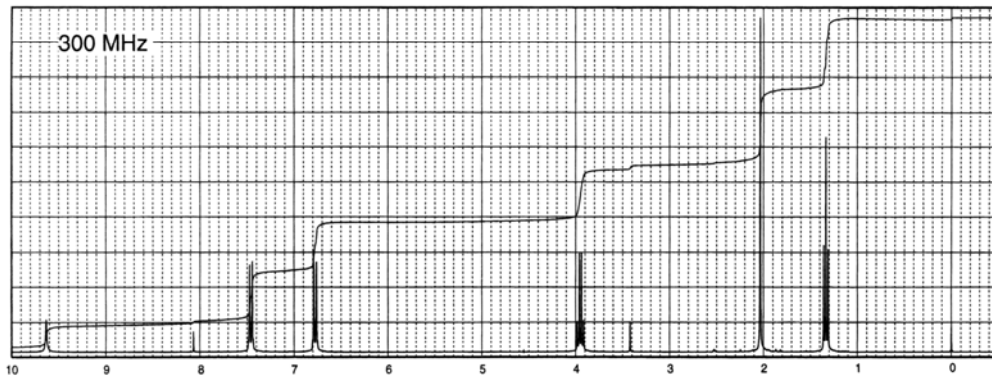
ในกรณีที่ไม่มี NMR สเปกโตรมิเตอร์ ให้นักศึกษาฝึกทำโจทย์แบบฝึกหัดท้ายบท และอาจมีการแจกแบบฝึกหัดเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการแปลความหมายสเปกตรัมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนวิชาสเปกโตรสโคปี

แบบฝึกหัด

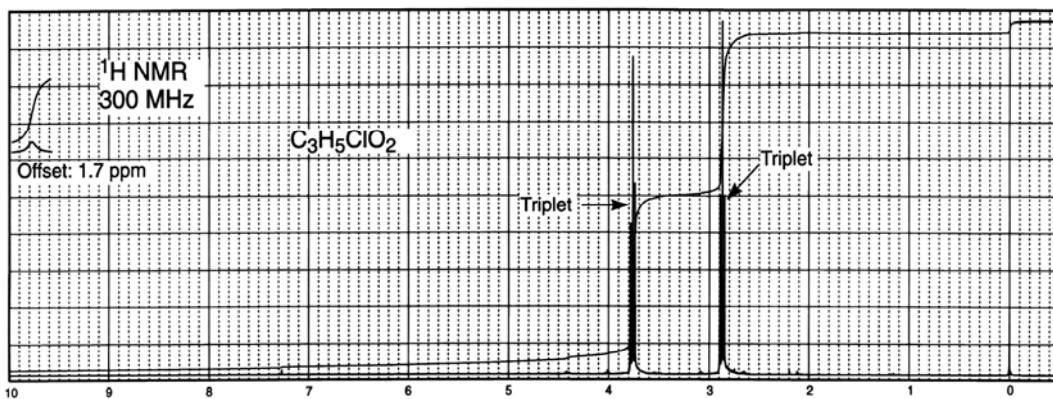
1. ใน $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม(300 MHz) ของ Procaine: ซึ่งมีสูตรโมเลกุล $\text{C}_{13}\text{H}_{20}\text{N}_2\text{O}_2$ Triplet คู่ที่ δ 2.8 และ 4.3 ppm มี coupling constant 6 Hz , Triplet ที่ δ 1.1 และที่ 2.6 ppm มี coupling constant 7 Hz จงวิเคราะห์โดยบอกตำแหน่ง (Chemical shift, δ ppm), จำนวนโปรตอน (Integrals) และ Splitting pattern (doublet, triplet, ...) ของหมู่โปรตอนใน $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัมของ Procaine

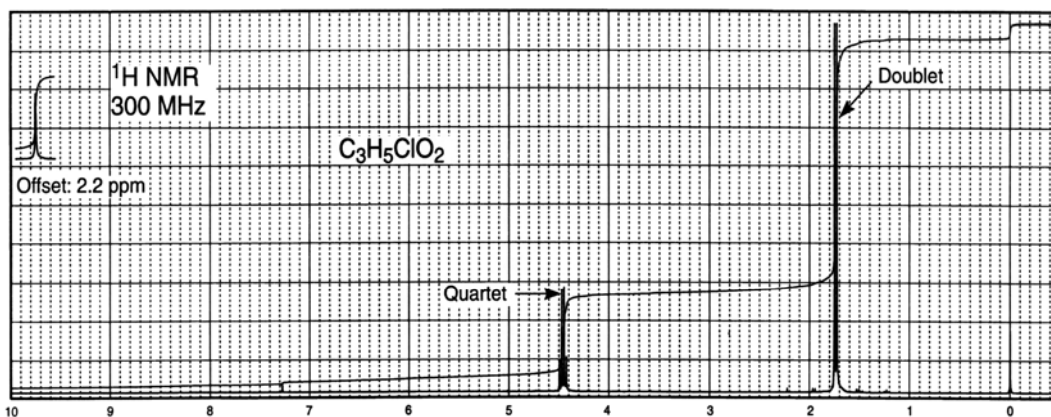
2. ยาแก้ปวด Phenacetin มี $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม(300 MHz) ดังแสดงข้างล่างนี้ สัญญาณที่ δ 1.35 ppm เป็น Triplet , ที่ δ 3.95 ppm เป็น quartet สัญญาณเล็กๆ ใกล้ δ 3.4 และ 8.1 ppm เป็นของสารปนเปื้อน Phenacetin ยังประกอบด้วยหมู่เอมีด (amide functional group) จงหาสูตรโครงสร้างของสารนี้ และแจกแจงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลในสเปกตรัมด้วย

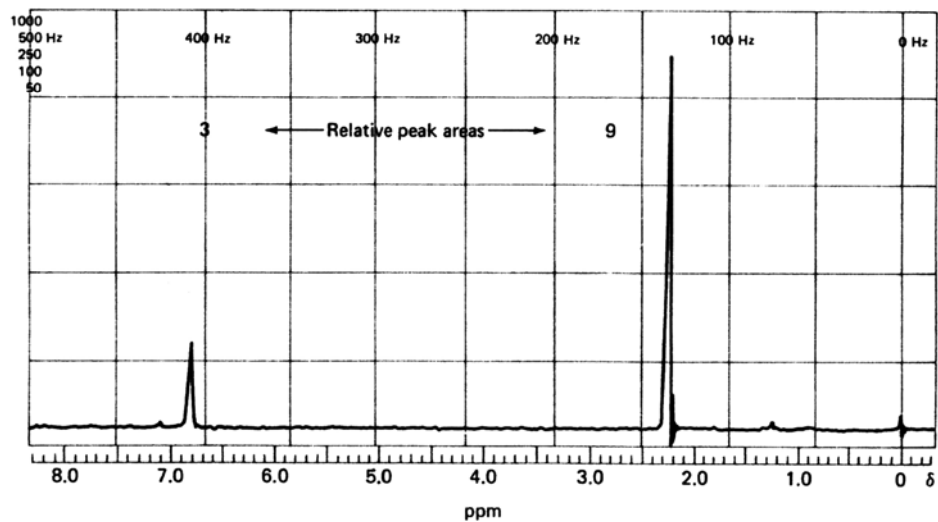
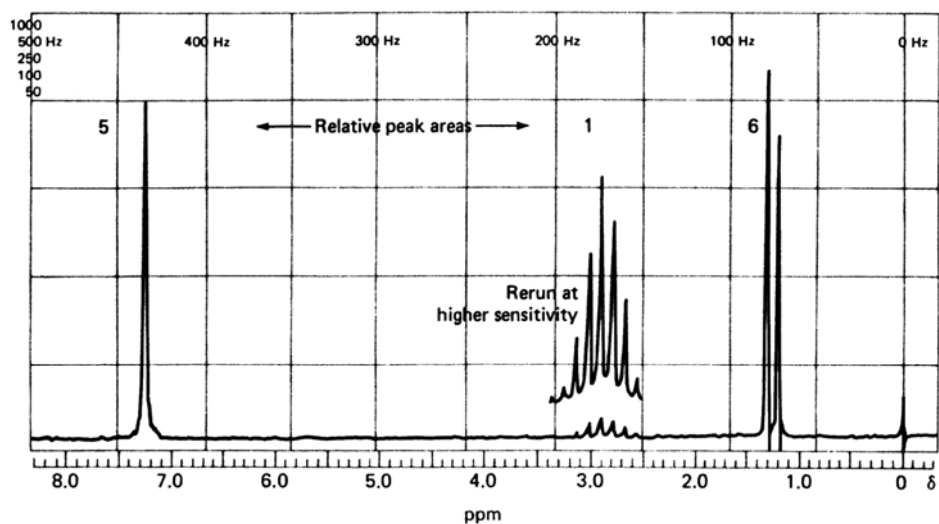
3. สองไอโซเมอร์ของกรดคาร์บอกซิลิกต่างก็มีสูตร $C_3H_5ClO_2$ และมี ^1H -NMR สเปกตรัม (300 MHz) ดังแสดงข้างล่างนี้ จงหาสูตรโครงสร้างของไอโซเมอร์ทั้งสอง (ก)

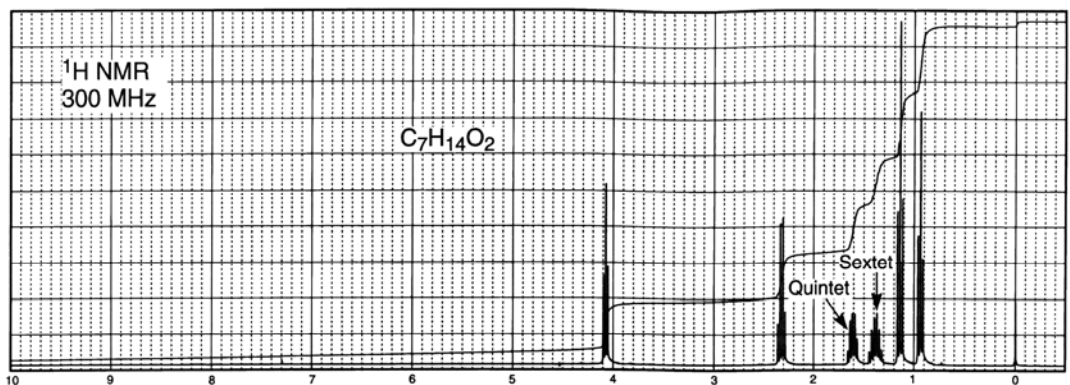
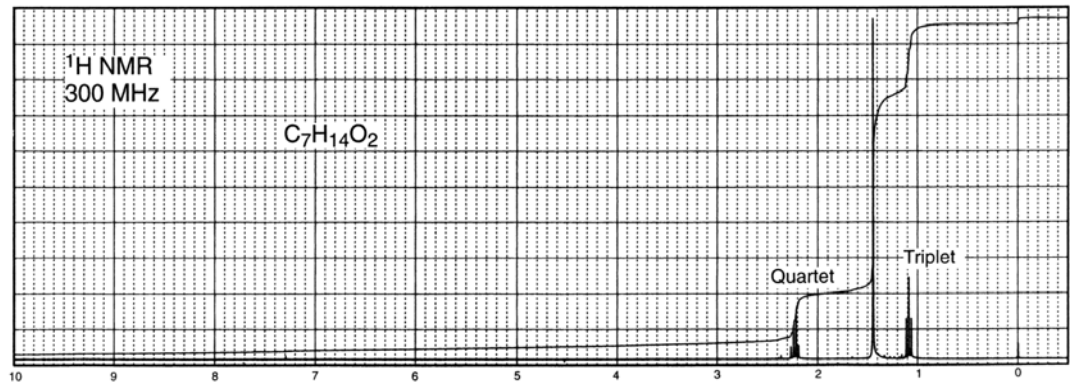
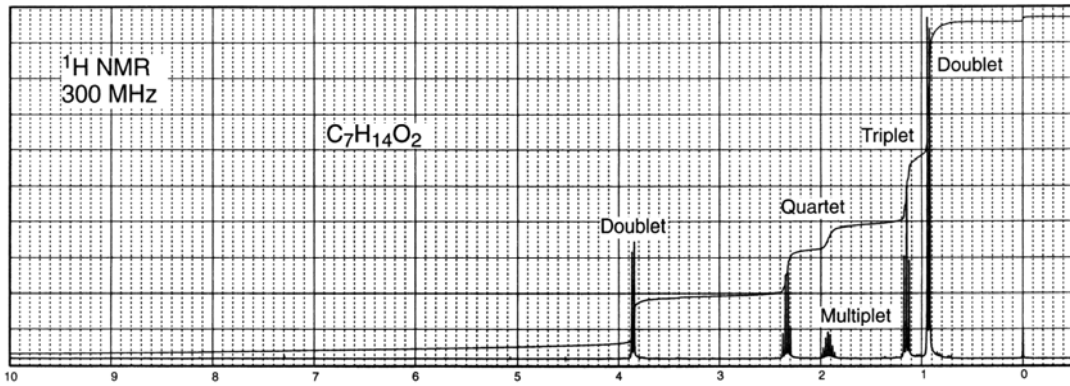
(ข)

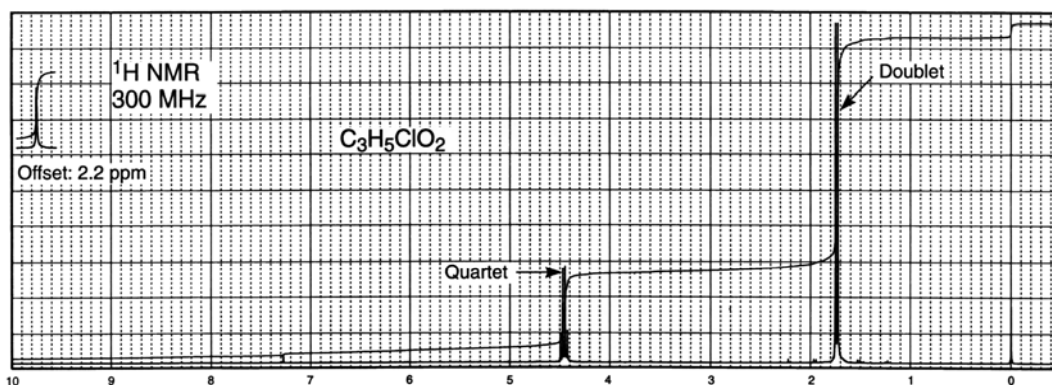
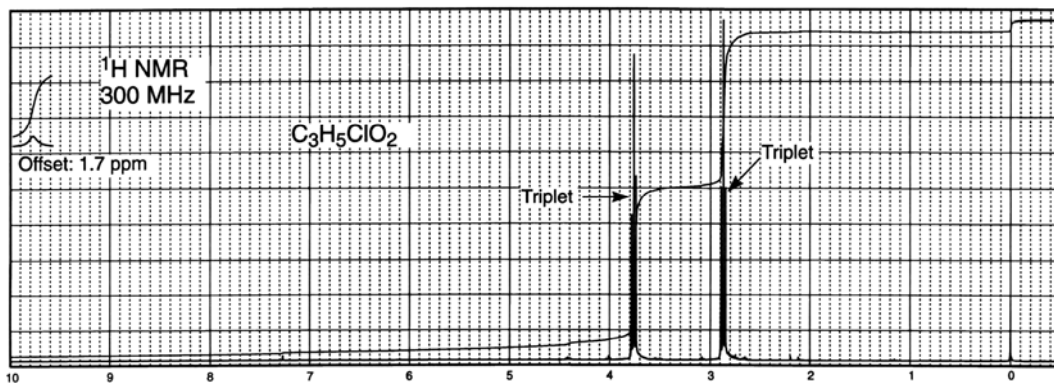
4. $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม(60 MHz)ต่อไปนี้เป็นของสารประกอบอินทรีย์สองตัวในสารละลาย CDCl_3 สารสองตัวนี้ต่างก็มีสูตรโมเลกุลคือ C_9H_{12} จงหาสูตรโครงสร้างของไอโซเมอร์ทั้งสอง

5. $^1\text{H-NMR}$ สเปกตรัม (300 MHz) ต่อไปนี้เป็นของเอสเทอร์ไอโซเมอร์ 3 ตัวซึ่งต่างก็มีสูตร $\text{C}_7\text{H}_{14}\text{O}_2$ จงหาสูตรโครงสร้างของไอโซเมอร์ทั้งสาม

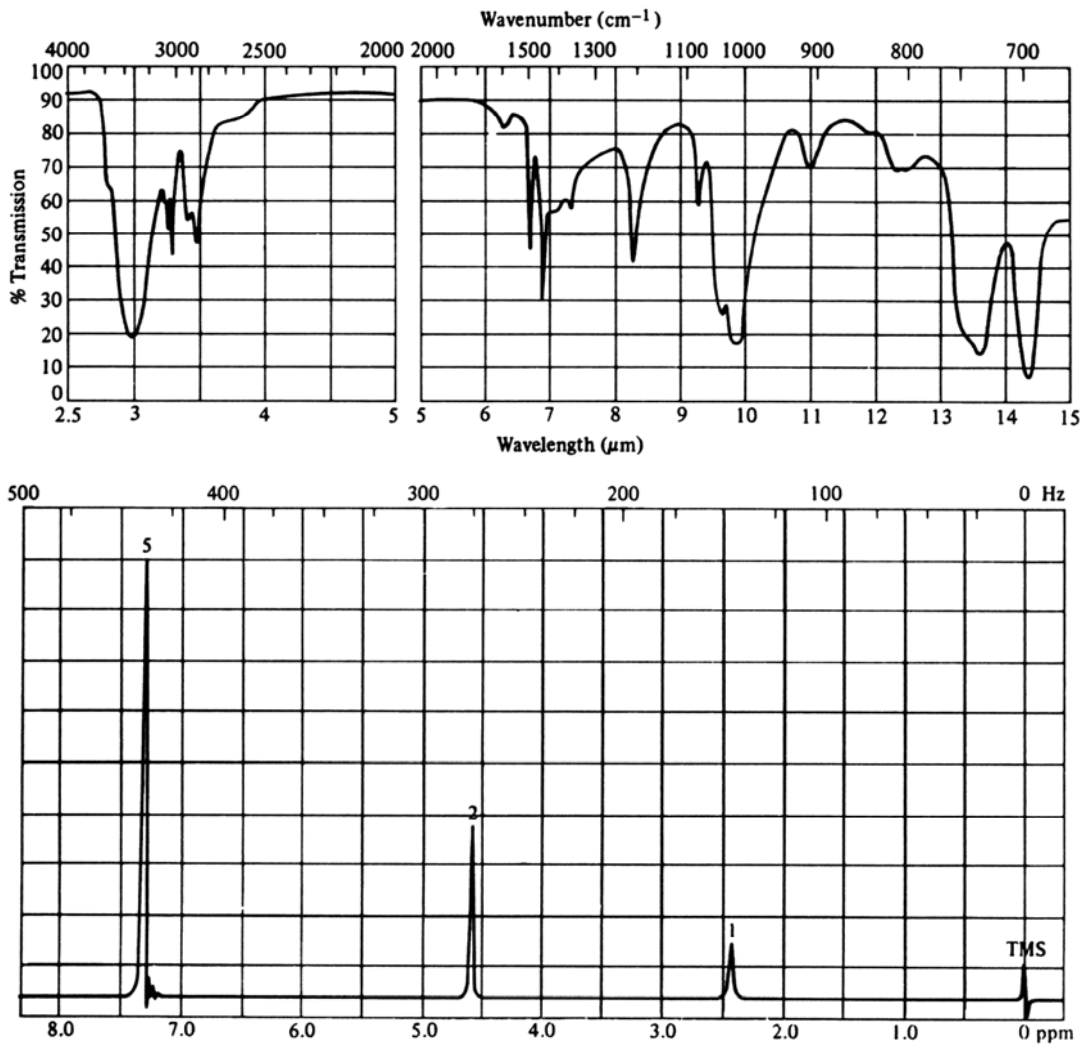
6. สองไอโซเมอร์ของกรดคาร์บอกซิลิกต่างก็มีสูตร $C_3H_5ClO_2$ และมี ^1H -NMR สเปกตรัม (300 MHz) ดังแสดงข้างล่างนี้ จงหาสูตรโครงสร้างของไอโซเมอร์ทั้งสอง

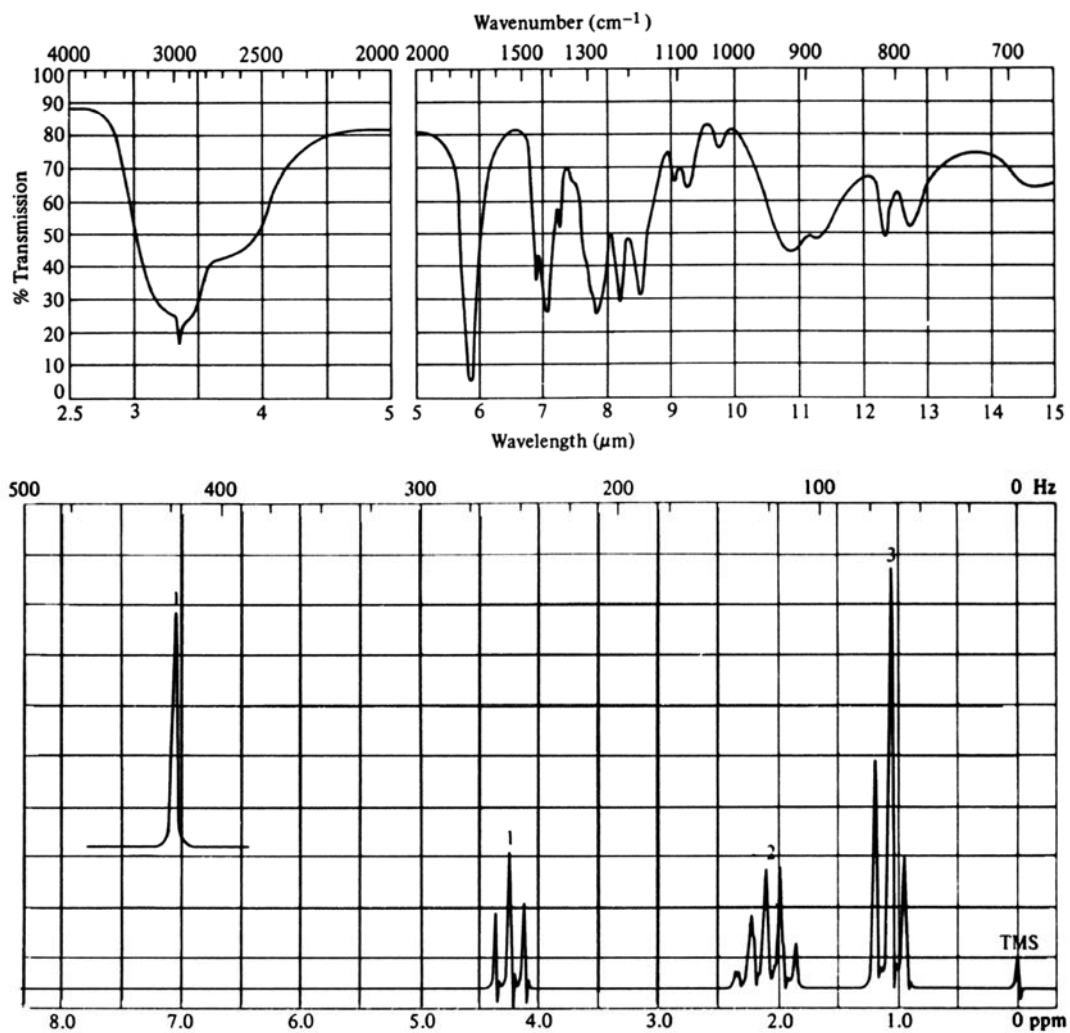
คำถามท้ายบท

1. จงหาสูตรโครงสร้างของสารที่สอดคล้องกับ IR และ $^1\text{H-NMR}$ (60 MHz) ต่อไปนี้

ก. $\text{C}_7\text{H}_8\text{O}$

21. $C_4H_7BrO_2$

Q. C_3H_6O

